

ЯК ДІЯТИ БІЗНЕСУ У ВИПАДКУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: **ПОКРОКОВИЙ ПЛАН 3.0**

Цей документ підготовлений з метою надання узагальненої інформації щодо дій бізнесу у разі пошкодження або знищення майна внаслідок збройної агресії. Усі наведені норми законодавства, посилання на процедури, судову практику та програми державної підтримки є чинними станом на дату його підготовки/публікації.

ЗА ПІДТРИМКИ

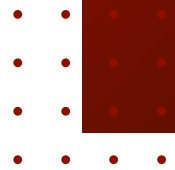
ЩО РОБИТИ БІЗНЕСУ У РАЗІ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

Коротка блок-схема дій

ЩО ВАРТО ПІДГОТУВАТИ ЗАЗДАЛЕГІДЬ

• Документи на майно та електронні копії	• Фотоархів активів до пошкодження	• BCP / DR-план	• Папка доказів для ЕКА / страховика / суду

З 2022 року українські підприємства стикаються з ризиками пошкодження майна й перешкодами у веденні господарської діяльності. Важливо заздалегідь знати, як діяти в таких випадках, щоб захистити свої права і отримати компенсацію за завдані збитки. Нижче наведено алгоритм дій – він допоможе зорієнтуватися в правових механізмах фіксації та відшкодування збитків.

У національному правовому полі наразі доступні дві основні юридичні процедури, які доцільно застосовувати у разі пошкодження або знищення майна внаслідок війни:

- **Кримінальний процес** – домогтися визнання підприємства потерпілою стороною (отримати процесуальний статус потерпілого).
- **Господарський процес (для юридичних осіб) або цивільний процес (для фізичних осіб)** – отримати судові рішення про стягнення збитків з країни-агресора.

Міжнародні механізми поступово запрацьовують: з квітня 2026 року Реєстр збитків приймає заяви від бізнесу у категоріях щодо інфраструктури та активів (включно з упущеною вигодою та повною втратою бізнесу), подання — безоплатне, через Дію.

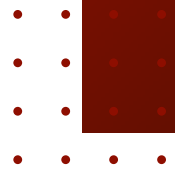
Водночас виплати розпочнуться лише після створення Міжнародної компенсаційної комісії, тому національні механізми юридичної фіксації збитків залишаються базовим і обов'язковим треком, який не виключає, а підсилює міжнародний.

Метою національних процедур наразі є юридична фіксація факту збитків та їхнього розміру — це створить підґрунтя для потенційної компенсації в майбутньому.

Не чекайте інциденту: єдина програма з реальними виплатами вже сьогодні — компенсації через ЕКА. До 30 млн грн за пошкоджене майно та до 3 млн грн компенсації страхових премій на рік доступні лише тим, хто був учасником програми на дату пошкодження, — приєднатися заднім числом неможливо. Вхід коштує 0,5% заявленого ймовірного збитку: для активів на 10 млн грн це 50 000 грн одноразово. Участь уже здешевила ринкове страхування воєнних ризиків утричі — з 4,24% до 1,19% страхової суми, а перші виплати бізнесу здійснено навесні 2026 року. Якщо ваше майно розташоване в одній з десяти областей підвищеного ризику — розгляньте приєднання вже цього тижня (див. розділ «Страхова підтримка через ЕКА»).

ПРИКЛАД СИТУАЦІЇ:

Внаслідок ракетного удару зруйноване виробниче приміщення підприємства (при цьому загиблих немає). У такому випадку правоохоронні органи відкривають провадження: слідчий вносить в ЄДРДР (Єдиний державний реєстр досудових розслідувань) відомості про воєнний злочин за ч. 1 ст. 438 КК України («Порушення законів та звичаїв війни»). Розслідування цієї категорії злочинів підслідне СБУ (Службі безпеки України). Далі постраждалому бізнесу слід реалізувати свої права у кримінальному процесі та готуватися до подання позову про відшкодування збитків.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ФІКСАЦІЯ ЗЛОЧИНУ ТА СТАТУС ПОТЕРПІЛОГО

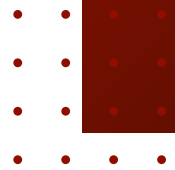
Мета: офіційно зафіксувати факт воєнного злочину і отримати статус потерпілої сторони в кримінальному провадженні. Це забезпечить доступ до матеріалів справи та інші процесуальні права, а також створить основу для подальшого стягнення збитків.

Кроки для підприємства (потерпілого):

- 1. Дізнатися номер кримінального провадження.** Зверніться до слідчого СБУ або іншого органу, який займається розслідуванням, щоб отримати номер кримінального провадження, відкритого за фактом пошкодження вашого майна. Якщо провадження ще не відкрито, подайте відповідну заяву про злочин (з описом події, місця, часу, характеру пошкоджень).
- 2. Подати заяву про визнання потерпілим.** Направте слідчому заяву з проханням визнати вашу компанію потерпілою стороною у цьому провадженні.
- 3. Отримати постанову слідчого.** Слідчий зобов'язаний протягом 3 днів розглянути заяву і винести постанову про визнання вас потерпілим у кримінальному провадженні. Після цього ви набуваєте офіційного статусу потерпілої особи.
- 4. Скористатися правами потерпілого.** З дня набуття статусу потерпілого ви отримуєте широкий спектр прав, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом (КПК). Зокрема, потерпілий має право подавати клопотання про проведення слідчих дій (наприклад, про допит свідків, залучення експертів, проведення експертиз, ознайомлення з матеріалами справи тощо). Активно користуйтеся цими правами, щоб максимально повно зібрати доказову базу злочину.

ВАЖЛИВО:

Переконайтеся, що у матеріалах кримінальної справи фігурує саме «російська федерація» як сторона, яка вчинила воєнний злочин, а не конкретний невстановлений військовослужбовець. Важливо, щоб у матеріалах кримінального провадження було чітко зафіксовано, що пошкодження майна є наслідком збройної агресії російської федерації, зокрема ракетного, артилерійського, авіаційного удару, атаки БПЛА або інших дій збройних формувань держави-агресора. Це має значення для подальшого доведення причинно-наслідкового зв'язку у суді та в межах компенсаційних механізмів.

ПОДАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПОЗОВУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Закон дозволяє потерпілому подати цивільний позов про відшкодування шкоди безпосередньо в межах кримінального провадження. Однак це є правом, а не обов'язком. Може бути ефективніше не чекати вироку в кримінальній справі а подати окремий позов в господарському або цивільному судочинстві (залежно від статусу позивача). Зверніть увагу: подати цивільний позов у кримінальному провадженні можливо лише після того, як конкретній особі буде оголошено підозру. Якщо підозрюваних поки немає (що типово для ситуації ракетного удару невстановленими особами), подача позову в рамках кримінальної справи буде передчасною. У такому разі правильніше скористатися окремим судовим провадженням для стягнення збитків (див. наступний розділ).

ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС: ПОЗОВ ДО КРАЇНИ-АГРЕСОРА ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ

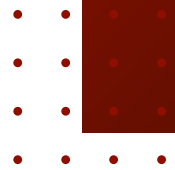
Мета: отримати рішення українського суду про стягнення завданих збитків з російської федерації як держави-агресора. Національне судове рішення дозволить зафіксувати суму збитків і в подальшому може бути пред'явлене для реального виконання (наприклад, за рахунок заморожених активів рф або через міжнародні механізми компенсації).

Хто може подати позов:

- Юридичні особи (підприємства) – подають позов до господарського суду.
- Фізичні особи – подають позов до цивільного суду загальної юрисдикції.
- ФОП - підсудність слід визначати окремо з урахуванням характеру майна, статусу позивача та зв'язку спору з господарською діяльністю.

У разі пошкодження нерухомого майна позов подається до суду за місцезнаходженням цього майна (територіальна підсудність визначається за адресою об'єкта).

Судовий імунітет росії: Українські суди наразі виходять з позиції, що російська федерація не має судового імунітету у справах про відшкодування шкоди, завданої їй збройною агресією. Це неодноразово підтверджував Верховний Суд (зокрема, у постановках від 14.04.2022 у справі № 308/9708/19 та від 18.05.2022 у справі № 760/17232/20-ц). Отже, національні суди приймають позови до росії і ухвалюють рішення на користь постраждалого бізнесу.

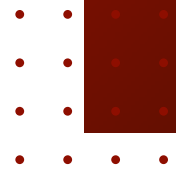
ПРАКТИКА ПРОДОВЖУЄ РОЗВИВАТИСЯ НА КОРИСТЬ ПОСТРАЖДАЛОГО БІЗНЕСУ:

- Належний відповідач — рф, а не держава Україна: у постанові від 05.03.2025 у справі № 757/13711/22 Верховний Суд підтвердив, що вимоги про відшкодування шкоди від збройної агресії слід адресувати державі-агресору, а держава Україна відповідальності за таку шкоду не несе (для окремих категорій нерухомості діють компенсаційні механізми).
- Виконання рішень: у справі № 910/4210/20 (постанова КГС ВС від 20.07.2022, справа ДКР «ВЕБ.РФ») Верховний Суд застосував доктрину alter ego — на майно структур під фактичним контролем рф, розташоване в Україні, може бути звернено стягнення за боргами держави-агресора. Це відкриває практичний шлях виконання судових рішень уже зараз.
- Суди системно задовольняють позови бізнесу: наприклад, рішенням Господарського суду Сумської області від 28.04.2025 на користь виробничого підприємства стягнуто з рф 13,9 млн грн майнової шкоди у повному обсязі заявлених вимог.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ПОЗОВУ:

- **Звільнення від судового збору.** Позивачі у таких справах звільняються від сплати судового збору (на підставі п. 22 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір» станом на дату підготовки матеріалу; перед застосуванням цієї норми рекомендуємо перевірити актуальну редакцію Закону).
- **Докази розміру збитків.** Ключове значення матиме документально підтверджений розмір завданої шкоди. Результати незалежної оцінки збитків (акт оцінки) можуть бути подані до суду як доказ суми збитків. Також доцільно клопотати про призначення судової експертизи для визначення розміру збитків – висновок експерта додатково підтвердить вашу оцінку.
- **Подальше виконання рішення.** Отримавши судове рішення про стягнення збитків з держави-агресора, ви офіційно зафіксуєте факт завдання шкоди та її грошову оцінку. Таке рішення стане в нагоді в майбутньому для фактичного стягнення коштів – зокрема, може бути пред'явлене для компенсації за рахунок заморожених російських активів або в рамках міжнародних механізмів (коли вони запрацюють).

РЕЄСТР ЗБИТКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ (RD4U): МІЖНАРОДНИЙ МЕХАНІЗМ

У травні 2023 року під егідою Ради Європи було створено Реєстр збитків, завданих агресією РФ проти України, як міжнародний механізм фіксації заяв і доказів щодо збитків, втрат та шкоди.

З 29 квітня 2026 року Реєстр відкрив прийом заяв від юридичних осіб та держави Україна у п'яти нових категоріях:

- C1.1 та C1.2 — пошкодження або знищення критичної та некритичної інфраструктури (для бізнесу);
- C3.1 — пошкодження, знищення або втрата активів, включно з втратою прибутку від таких активів, повною втратою бізнесу та іншими прямими витратами;
- B1.1 та B1.2 — аналогічні категорії для держави, органів влади, установ та громад.

Заяви можуть подавати будь-які юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, включно з державними та комунальними підприємствами. До заяв можна включати як уже здійснені, так і майбутні витрати на відновлення; фіксуються збитки, завдані з 24 лютого 2022 року. Постановою КМУ № 670 від 27.05.2026 оновлено порядок подання заяв через Дію та додано нові форми і категорії.

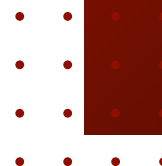
Порядок подання: через вебпортал Дія. Від імені юридичної особи заяву подає керівник або представник, якому керівник видав Цифрові повноваження через Дію.

Водночас Реєстр не є компенсаційним фондом і самостійно не призначає виплати: прийнятні заяви та докази мають бути передані на розгляд Міжнародної компенсаційної комісії. Конвенцію про її створення підписали 38 держав та ЄС; Верховна Рада України ратифікувала її 30.04.2026. Для запуску комісії потрібно 25 ратифікацій; за оцінкою Мін'юсту, Комісія може розпочати роботу у 2027 році, після чого розгляне заяви по суті та визначить розміри виплат. Офіційна сторінка Реєстру: rd4u.coe.int/uk.

Наявність національного судового рішення на вашу користь у майбутньому може спростити отримання компенсації через міжнародні інструменти репарації.

ВИСНОВОК:

Національні правові механізми вже зараз дозволяють бізнесу задокументувати збитки та ініціювати процес їх компенсації в судовому порядку. Отримання статусу потерпілого у кримінальному провадженні, проведення оцінки збитків та судові рішення про їх стягнення — це важливі кроки на шляху до реального відшкодування. Далі необхідно подбати про правильне документування доказів та виконання обов'язкових формальностей, що розглядаються в наступних розділах.

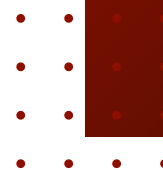
МАТРИЦЯ ПОЄДНАННЯ МЕХАНІЗМІВ

Цей посібник описує вісім треків фіксації та компенсації збитків. Усі вони поєднуються між собою, але з умовами. Матриця нижче показує, що з чим сумісне і які застереження діють.

Як користуватися матрицею: знайдіть перший механізм у рядку, другий — у стовпчику, і подивіться на перетин. Позначка ✓ означає, що їх можна застосовувати одночасно; маленька цифра поруч відсилає до застереження з таким самим номером під таблицею — це і є умова поєднання. Риска «—» на діагоналі — клітинка механізму із самим собою, там нема що поєднувати. Логіку умов пояснюють головне правило та застереження 1–9 нижче.

ГОЛОВНЕ ПРАВИЛО: сукупні компенсації з усіх джерел не можуть перевищувати розмір реальних збитків. Отримані виплати враховуються при заявленні вимог за іншими треками — не можна двічі отримати компенсацію за одні й ті самі втрати. Кредит є винятком: це боргове фінансування, а не компенсація.

Скор.	Механізм	Що покриває / ліміт
КП	Кримінальний процес (статус потерпілого)	Юридична фіксація воєнного злочину та збір доказів; не є компенсацією
СУД	Господарський / цивільний позов до РФ	Реальні збитки + упущена вигода; без грошового ліміту
RD4U	Міжнародний Реєстр збитків (через Дію)	Інфраструктура та активи, упущена вигода, повна втрата бізнесу; виплати — після запуску Компенсаційної комісії
ЕКА	Компенсація за майно через ЕКА (пост. № 1541)	До 30 млн грн на суб'єкта; майно на територіях підвищеного ризику; лише учасникам програми
СТРХ	Страховання воєнних ризиків + компенсація премії ЕКА	Виплата за договором страхування; компенсація премії — до 3 млн грн на рік
ГРНТ	Гранти на відновлення виробництва (пост. № 813)	До 16 млн грн, не більше розміру збитку; співфінансування за бізнес-планом
КРЕД	Кредит на відновлення «5-7-9%»	До 150 млн грн; 0,1% у перші 2 роки; боргове фінансування
ТО	«Точка опори» (пост. № 449)	До 2 мінімальних зарплат на працівника на місяць, до 3 (6) місяців; зарплати та ЄСВ

МАТРИЦЯ СУМІСНОСТІ

	КП	СУД	RD4U	ЕКА	СТРХ	ГРНТ	КРЕД	ТО
КП	—	✓ ⁹	✓ ⁹	✓ ⁹	✓ ⁹	✓ ⁹	✓ ⁹	✓ ⁹
СУД	✓ ⁹	—	✓ ⁸	✓ ³	✓ ²	✓ ¹	✓ ⁶	✓ ⁷
RD4U	✓ ⁹	✓ ⁸	—	✓ ³	✓ ¹	✓ ¹	✓ ⁶	✓ ⁷
ЕКА	✓ ⁹	✓ ³	✓ ³	—	✓ ⁴	✓ ⁵	✓ ⁶	✓ ⁷
СТРХ	✓ ⁹	✓ ²	✓ ¹	✓ ⁴	—	✓ ¹	✓ ⁶	✓ ⁷
ГРНТ	✓ ⁹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ⁵	✓ ¹	—	✓ ⁶	✓ ⁷
КРЕД	✓ ⁹	✓ ⁶	✓ ⁶	✓ ⁶	✓ ⁶	✓ ⁶	—	✓ ⁷
ТО	✓ ⁹	✓ ⁷	✓ ⁷	✓ ⁷	✓ ⁷	✓ ⁷	✓ ⁷	—

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ДО МАТРИЦІ

- Діє головне правило:** отримані виплати зменшують суму, яку можна заявити за іншими компенсаційними треками щодо тих самих втрат.
- Страхове відшкодування зменшує реальні збитки, заявлені до стягнення з рф (див. розділ про оцінку збитків).
- Подання заяви до ЕКА про компенсацію = відступлення державі права вимоги до рф у компенсованій частині. Позов до рф та заяву до Реєстру збитків доцільно формувати щодо некомпенсованої частини збитку.
- Сукупні надходження за майно (страхова виплата + компенсація ЕКА) не можуть перевищувати реальний збиток; компенсація ЕКА додатково обмежена ймовірним збитком, заявленим по кожному активу при вході в програму. Правило взаємозаліку прямо закріплено постановою № 887: компенсація зменшується на вже отримані страхові чи інші виплати, а надлишок понад фактичні збитки повертається державі.
- Взаємозалік і повернення надлишку (постанова № 887):** державна компенсація зменшується на суму вже отриманих страхових або інших виплат за той самий об'єкт; якщо сукупні надходження перевищать фактичні збитки, надлишок підлягає поверненню державі. Зверніть увагу також: ЕКА припиняє прийом заяв, коли загальний обсяг поданих заяв перевищує бюджетні призначення на відповідний рік, — тому зволікати з поданням не варто.
- Після змін від 18.03.2026 компенсація ЕКА не зменшується на суму раніше отриманих грантів чи іншої державної допомоги.
- Кредит — боргове фінансування, а не компенсація, тому не конкурує з компенсаційними треками; кредити на відновлення також не враховуються в загальний ліміт держпідтримки за програмою «5-7-9%».
- «Точка опори» покриває іншу категорію втрат (зарплати та ЄСВ), тому поєднується з усіма майновими треками; вимагає оформленого простою або призупинення договорів і несумісна з дистанційною роботою тих самих працівників.
- Рішення національного суду на вашу користь може спростити майбутню компенсацію через міжнародні інструменти репарацій.
- Кримінальне провадження — спільна доказова база для всіх треків: номер провадження, статус потерпілого, матеріали справи потрібні і суду, і ЕКА, і страховику, і для Реєстру збитків.

ОЦІНКА ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗБИТКІВ (ДОКАЗОВА БАЗА)

ЗАВДАННЯ:

Зібрати переконливу доказову базу завданої шкоди та точно визначити суму збитків. Це включає фіксацію пошкоджень, збір документів про майно, проведення незалежної оцінки вартості втрат тощо. Грамотне документування збитків потрібне як для успішного судового розгляду, так і для можливого отримання компенсацій в майбутньому (через страхові виплати, державні програми чи репарації).

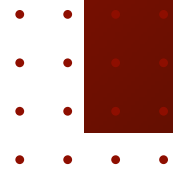
НЕОБХІДНІ ДІЇ ОДРАЗУ ПІСЛЯ ІНЦИДЕНТУ:

Фото- та відеофіксація місця події. Здійсніть детальну фотозйомку та відеозйомку усіх пошкоджень одразу після події, до початку прибирання чи ремонту. Фотографії та відео мають чітко відображати масштаби руйнувань. (Детальні рекомендації щодо фото/відео – нижче.)

Опис та інвентаризація пошкодженого майна. Складіть перелік усього майна, що постраждало або знищене, із деталізованим описом кожного об'єкта. Вкажіть характеристики (модель, рік випуску, технічні параметри тощо) та орієнтовну вартість до пошкодження. Підготуйте документи про право власності чи користування для кожної одиниці майна (наприклад, правовстановлюючі документи на будівлі й обладнання, договори, витяги з реєстрів, технічні паспорти, акти тощо).

Зафіксуйте обставини події. Запишіть точну дату і час інциденту, адреси та координати місця. Опишіть подію (ракетний чи артилерійський обстріл, пожежа через попадання уламку тощо). Зберіть підтвердження причин пошкодження: за можливості, зробіть фото/опис фрагментів боєприпасів, вирв від вибухів або інших слідів бойових дій. Залучіть свідків події і запишіть їхні контактні дані чи письмові пояснення. Ці обставини важливо зафіксувати, щоб довести причинно-наслідковий зв'язок між воєнними діями і завданими збитками.

Незалежна оцінка збитків. Запросіть сертифікованого оцінювача майна для проведення оцінки завданої шкоди. Експерт огляне пошкоджене майно, проаналізує документи та складе акт оцінки збитків. Цей акт стане ключовим документом для підтвердження суми ваших втрат у суді. (Нижче описано методику розрахунку збитків, якою керуються оцінювачі).

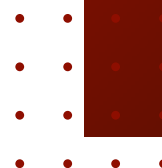
МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗБИТКІВ:

В Україні затверджено спеціальну методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності внаслідок знищення або пошкодження їхнього майна у зв'язку з агресією РФ (а також методику визначення упущеної вигоди через неможливість провадити господарську діяльність)[1].

Згідно з цією методикою:

- **Структура збитків.** Загальна шкода поділяється на реальні збитки та упущену вигоду.
- **Реальні збитки** – прямі втрати внаслідок пошкодження, втрати або знищення майна. Їхній розмір визначається як різниця між вартістю об'єкта до та після нанесення шкоди. Тобто фактично це вартість ремонту або заміни майна, або різниця в ринковій ціні через пошкодження.
- **Упущена вигода** – неотриманий прибуток, який міг би одержати власник (балансоутримувач, користувач) майна, якби майно не було пошкоджене чи знищене. Розраховується за певний період на основі фінансових показників підприємства. Примітка: якщо підприємство було збитковим у 2020–2021 роках, упущена вигода для нього не визначається (тобто вважається, що воно й так не отримувало б прибутку).
- **Вихідні дані для оцінки реальних збитків.** Оцінювач використовує документи, що підтверджують характеристики і вартість майна, а також акти обстеження пошкоджень. Зокрема, враховуються:
- **Правовстановлюючі документи на пошкоджене майно** (свідоцтва про право власності, договори купівлі-продажу, витяги з державних реєстрів речових прав, технічні паспорти, державні акти на землю, договори оренди тощо).
- **Експертні висновки комісій з обстеження:** акти обстеження пошкоджених і/або знищених об'єктів, складені відповідними комісіями (зокрема, комісіями при військових адміністраціях або місцевих органах влади).
- **Фото- та відеоматеріали з місця події,** що підтверджують факти пошкодження або руйнування майна (фото до і після інциденту – якщо фото об'єкта до пошкодження наявні).

[1] Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, затверджена спільним наказом Мінекономіки та Фонду держмайна №3904/1223 від 18.10.2022 (зі змінами).

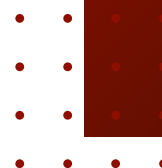
МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗБИТКІВ (ПРОДОВЖЕННЯ):

- **Проектно-кошторисна документація на відновлення майна** – якщо вона є. Наприклад, зведений кошторисний розрахунок ремонтних робіт, локальні кошториси на відбудову тощо.
- **Довідки про ремонти.** Документи, що підтверджують дату останнього капітального ремонту об'єкта до моменту пошкодження та вартість проведеного ремонту (якщо такі ремонти проводилися).
- **Інші документи.** Усе, що може стати в пригоді для обґрунтування вартості майна і витрат на його відновлення.
- **Інформаційні джерела для оцінки збитків.** Окрім документів від самого підприємства, оцінювач може використовувати публічні й технічні джерела інформації: дані дистанційного зондування Землі (спутникові знімки до/після, аерофотозйомка), аналітику із соціальних мереж (наприклад, фото руйнувань, що публікували очевидці), офіційні звіти та повідомлення, іншу публічну інформацію про подію. Усі ці дані допомагають підтвердити факт руйнування та оцінити масштаби збитків.

Примітка щодо страхування майна:

Якщо ваше майно було застраховане від воєнних ризиків, обов'язково повідомте страховій компанії про настання страхового випадку і з'ясуйте умови виплати. Перевірте, чи покриває страховка весь розмір збитків, яку суму франшизи встановлено та які документи необхідно надати страховикам для отримання виплати. Зазвичай страхова вимагатиме ті самі докази, що й суд (фото, акти, довідки від ДСНС чи військових адміністрацій про подію тощо).

Майте на увазі: будь-яке страхове відшкодування, яке ви реально отримаєте від страхової, зменшить на цю суму ваші реальні збитки, заявлені до стягнення з країни-агресора. (Не можна двічі отримати компенсацію за одні й ті самі втрати.)

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОТО- ТА ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПОШКОДЖЕНЬ

Правильна фото- та відеофіксація доказів дуже допоможе під час розслідування, судового розгляду та спілкування зі страховиками.

Дотримуйтесь таких порад:

- **Фіксуйте наслідки одразу після події**, доки об'єкт не переміщували, не прибирали уламки і не розпочали ремонт.
- **Геолокація і час**: для відео увімкніть на смартфоні геолокацію (координати зберезяться у метаданих файлу). У налаштуваннях камери увімкніть відображення дати і часу на фото, якщо це можливо.
- **Якість зйомки**: знімайте при хорошому освітленні, щоб усі деталі пошкоджень були чітко видимі.
- **Збереження файлів**: зберігайте оригінали фото- та відеофайлів. Не обмежуйтеся копіями, надісланими в месенджери (ті стискають якість). Не редагуйте зображення (щоб не виникло сумнівів у їх автентичності).
- **Резервне копіювання**: зробіть резервні копії медіафайлів – скопіюйте їх у хмарне сховище або на зовнішній носій. Втрата цих даних може означати втрату важливих доказів.

Фотофіксація (що фотографувати):

- **Оглядові фото**: загальні плани з різних ракурсів, щоб було зрозуміло розташування пошкодженого майна в контексті (будівля цілком, цех повністю, кімната повністю тощо).
- **Детальні фото**: крупним планом кожен пошкоджену деталь – розбиті вікна, зруйновані стіни, пошкоджене обладнання, меблі та інше.
- **Контекст з датою**: для підтвердження часу зйомки помістіть в кадр аркуш паперу з поточною датою або покажіть на фото екран телефону з датою/часом поруч із пошкодженнями.
- **Прив'язка до місця**: зафіксуйте на фото характерні об'єкти, які дозволяють ідентифікувати локацію. Наприклад, сфотографуйте фасад з адресною табличкою, вивіску підприємства, сусідні добре відомі будівлі чи об'єкти інфраструктури. Це підтвердить, що фото зроблені саме на вашому об'єкті.

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОТО- ТА ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПОШКОДЖЕНЬ (ПРОДОВЖЕННЯ)

Відеофіксація:

- **Знімайте все одним безперервним кадром** (не монтуйте декілька фрагментів), щоб у сторонньої особи не виникло сумнівів щодо автентичності відео.
- **Початок відео – ззовні:** розпочніть зйомку з загального плану будівлі та навколишньої території. На відео чітко зафіксуйте адресу: зніміть зовнішній вигляд будинку, номер будинку, назву вулиці (наприклад, вивіску або табличку). Це допоможе прив'язати відео до місця.
- **Далі – всередину:** продовжуйте без пауз і переривань, зайшовши всередину приміщень, щоб показати внутрішні пошкодження.
- **Коментуйте подію на відео:** під час зйомки вголос назвіть дату і приблизний час, адресу об'єкта, опишіть характер пошкоджень, представтеся (назвіть своє ім'я та роль, наприклад директор). Такий коментар додасть відео доказової цінності та достовірності.
- **Фокус на деталях:** підходьте камерою близько до найбільш суттєвих руйнувань, робіть зум-наближення на тріщини, уламки, сліди вибуху тощо. Це покаже масштаби збитків детально.